

the Hollings Center
for international dialogue

Diyalog Raporu Aşırıçılığa Karşı Uygulanabilir Çözümler Ekim 2016

Süleyman Cultural Center Feb 24th
© Yousef Alkhatib 2015

Daeş ideolojisinin ve mesajının yayılmasına yol açan şartlar, bir başka deyişle, aşırıçılığın “kökünde yatan sebepler” yapılan birçok araştırma ve girişimle anlaşılmaya çalışılıyor. Yine de toplulukların, sivil toplumun ve devlet aygıtının aşırıçılığın temelindeki bu sebeplerle nasıl mücadele ettiklerine dair daha fazla diyalog içinde olmaları gerekiyor. Köktencilikle mücadelede topluma dayalı yerel çözümlerin yanı sıra aşırıçılıkla mücadele eden sivil toplum girişimlerinin çabalarına karşılaştırmalı olarak incelemek, gelecekteki girişimler ve politikaların faydalanabileceği bir iyi uygulamalar listesinin çıkmasını sağlayacaktır. Bu

anlamda Hollings Center ve Al Hayat Center, sosyologları, antropologları, toplum hizmetlilerini, kanaat önderlerini ve terörle mücadelede çalışmış devlet görevlilerini bir araya getirdi. Amaç, etkili olan ve çok fayda sağlayamamış yöntemleri, projeleri ve yaklaşımları tartışmaktır. Toplantıyı düzenleyenler bu çabanın, çözümlere odaklanmak, farklı devlet ve devlet dışı aktörler arasında daha fazla diyalogu teşvik etmek ve şiddetli aşırıçılıkla mücadele (ŞAM) girişimlerinde yer alacak paydaş sayısını artırmak suretiyle, diğer ŞAM girişimlerini geliştirmesini umuyor.

Üç gün süren diyalog toplantısından çıkan üç temel fikir şöyleydi:

- **Uluslararası toplum şiddetli aşırıçılık için etkili bir tanım geliştiremedi.** Siyasal şiddet oldukça geniş kapsamlı bir kavram ve bu yüzden sivil toplumun çalışmalarını yerel düzeydeki kavram ve tanımlar bağlamında yürütmesi gerekecek. Bu, bazen meşru siyasal muhalefetin bazı ülkeler tarafından kanunlarda aşırıçılık olarak tanımlanması anlamına geliyor. Devletler siyasi alanı belli bazı gruplara kapatmak için terörle mücadeleyi bir mazeret olarak kullandığı sürece ŞAM çabaları sonuçsuz kalacaktır.
- **Radikalleşme, içinde bulunduğu ortam bağlamında ele alınması gereken bir kavram,** o yüzden radikalleşmeyle mücadelede tek şablon yaklaşımı mümkün değildir. En iyi uygulamalar ilham verici ve yol gösterici olsa da geliştikleri ortam ve bağlam dışında uygulanmaları nadiren mümkündür.
- **Radikalleşmeyle mücadelede kullanılan dilin güvenlik bağlamından çıkarılması iki ucu keskin bir kılıç.** Katı güvenlik tedbirleri gerektirecek meseleler büyük olasılıkla daha fazla dikkat çekecek ve bunlara daha çok kaynak sağlanacaktır. Ancak radikalleşmeye, buna yol açan itici sosyo-ekonomik etkenlere dikkat etmeden katı güvenlik tedbirleriyle cevap vermek birçok durumda ters tepmiştir.
- **Radikalleşmeyle mücadele programlarının can alıcı noktası izleme ve değerlendirme.** Bir bireyi, herhangi bir eylemden caydırmayı amaçlayan bir programın ne kadar etkili olduğunu ölçmek zordur. Kapsamlı izleme ve değerlendirmenin (İ&D) zorluğuna karşın, yerel topluluklardan belli

müdahalelerin nasıl işe yaradığını anlatan hikayeler derlemek daha nitelikli veri elde edilmesine yol açar ve ilham verici hikayeler sağlar.

- **Sihirli bir değnek varsa, o da eğitim; ama onun da amacına ulaşması için yirmi yıl geçmesi gerekecek.** MENA bölgesindeki herkes ülkelerinde eğitim reformuna ihtiyaç olduğunu düşünüyor ama hiç kimse nereden başlayacağını bilemiyor. İhtiyaç duyulan değişiklikler arasında okulun misyonunu yeniden tanımlamak, hayata daha iyi hazırlamak için sosyal beceriler öğretmek, hoşgörü ve barış gibi değerleri referans almak, beşerî bilimler eğitiminde ısrar etmek, müfredatı elden geçirmek ve eğitimcilerin kalitesini artırmak sayılabilir.

Radikalleşmeyle mücadeleyi güvenlik bağlamından çıkarmak

Artan şiddetin ve terörizmin tehdit olduğu açıktır ama bunları durdurmak için, soruna katı güvenlik merceği yerine farklı merceklerden bakmak gerekir. Güvenikleştirme sosyal, siyasi ve ekonomik sorunları birer varoluşsal tehdit olarak yeniden tanımlanması anlamına gelir. Güvenlik dışına çıkarma (güveniksizlik) ise bu işlemi tersine çevirmek ve bu meseleleri kendi tekil bağlamlarında görmektir. Güvenikleştirme iki ucu keskin bir kılıç gibidir: bir soruna dikkat ve kaynak çekebilse de meseleyi katı güvenlik düzeyine yükseltmek, bu meselenin çözümünde insan unsurunun daha az dikkate alınması, devletin esenliğinin daha fazla önemsenmesi anlamına gelir. Birçok katılımcı devlet merkezli güvenlik yaklaşımının temel insan haklarını ihlal ettiğini, ötekileştirmeyi ve böylece şiddetli aşırıcılığı artırdığını söyledi. O halde, sivil toplum “insan güvenliği” olarak adlandırılan çerçeveyi nasıl kurabilir? Katılımcılar, aşırı kutuplaşma yaşanan veya hükümetin sivil toplumla çalışmaya açık olmadığı ülkelerde ŞAM alanına giriş noktalarını tartıştı. Bir katılımcı, hükümetin dikkatini çekmek, fon ve kaynak alabilmek için bazen ŞAM çalışmasını aslen bir güvenlik meselesi gibi sunmanın gerekli olduğunu dile getirdi.

Birçok ülkede radikalleşme, yurttaşlarına karşı yapılan belli olaylar sonucunda – örneğin 2015'te Ürdünlü pilot Muath Al-Kasabeh'in DAESH tarafından öldürülmesi gibi -, bir güvenlik meselesi olarak gündeme geldi. Bir katılımcı güvenlikle ilişkili konulardaki tırmanışın dar görüşlü olmasından şikâyet ederek şöyle dedi, “Eğitim gibi konulara ancak son dönemlerde önem verilmeye başlandı. Gençlerimizin neden yurttaşlık değerlerine sahip olmadığını yeni yeni sormaya başlıyoruz.”

Aşırıcılık kapsamında yapılan tanımların değişkenliği de en savunmasız olanlara ulaşmayı da zorlaştırıyor. Yerel düzeyde, bazıları aşırıcılığı İslam'la ilişkilendirirken bazıları da kabile / aşiret geleneklerine bağlıyor. Hükümetler muhalefetin sesini kısmak için farklı grupları aşırıcı olarak tanımlayabiliyor – bir katılımcı Doğu Afrika'da devletlerin aşırıcılığı siyasi muhalefetle eş tutan yasalar çıkardığına işaret etti. Bir başka katılımcı da SAFIRE'nin¹ çalışmalarında kullandığı radikalleşme tanımını hatırlattı: herhangi birini şiddet kullanmaya yönlendirebilecek karmaşık bir süreçten geçiren çok değişkenli doğrusal olmayan süreç. Bunun üzerine katılımcılar radikalleşme ile *şiddetli* (şiddet kullanan) radikalleşme arasındaki sınırın nasıl çekilebileceğini

1

Scientific Approach to Finding Indicators of & Responses to Radicalization (SAFIRE) (*Köktenleşmenin Göstergelerini ve Köktenleşmeye Müdahale Biçimlerini Bulmak için Bilimsel Yaklaşım*) köktenleşme süreçlerinin doğrusal olmayan bir modelini geliştirmek için gözleme dayalı (ampirik) veri toplayan bir AB Yedinci Çerçeve Programı girişimidir. <http://www.safire-project-results.eu/project.html>

tartıştılar. Köktenci inançların şiddet eylemlerine dönüşmek üzere olduğuna ne zaman karar verilir? Bir katılımcının dediği gibi, bunun ifade özgürlüğünün sınırları üzerinde de sonuçları oluyor. İfade özgürlüğü ne zaman “teröre teşvik” sayılıyor ve hukuk bu sınırını nasıl çiziyor? Avrupalı bir katılımcı “toplumsal açıdan bakıldığında, Avrupa kültürünün yapı taşlarından biri, ne kadar saldırgan olursa olsun, iyi niyetle söylendiği sürece, fikirleri dillendirebilmektir. Bu yeni gerçeklik, Avrupalıları dini kimliklere karşı incitici olma konusunda daha dikkatli olmaya zorluyor” dedi.

Bu tartışmanın odağındaki bir başka soru da kolluk güçlerinin ve diğer yerel yetkili makamların istihbarat toplama veya daha katı polislik dışı haricinde, daha çok insan güvenliğini merkeze alan ne gibi mekanizmalar kullandığıydı. Birkaç örnek vermek gerekirse: Hollanda’da toplum polisleri belli ailelerin çocuklarının terör şebekelerinin ağına düşme riskiyle karşı karşıya olup olmadıklarını anlamak için mahalledeki ailelerle ilişki kurarlar. Bir katılımcının anlattığına göre, başlarda halk polislerin istihbarat topladıkları düşündüğü için ilişki kurmak zormuş. Şimdiyse genç çalışanları olan ve bu yüzden sahada neler olup bittiğini bilen yereldeki sosyal yardım dernekleriyle çalışmaya başladılar. Bu derneklerin içlerinde buldukları toplumlardaki güvenilirlikleri daha yüksek. Bu işin sırrı güvende yatıyor. Bir başka katılımcı da Hollandalıların gençlerle bağlantı kurmak için belediyeler ve okullarla birlikte çalışma pratikleri de bulunduğunu ekleyerek şöyle dedi: “Güvenlik tedbirlerine başvurmadan önce, onlarla mümkün olan son ana kadar ilgilenmek, uğraşmak zorundasınız.” Katılımcılar insan güvenliği odaklı girişimlerin hepsini olumlu olarak değerlendirmediler. Bir katılımcı Birleşik Krallık’taki Yönlendirme Programının (*Channel*) Müslüman toplulukları yeterince içermediğinden şikâyet etti. Bu katılımcı, yalnızca topluluk liderleriyle istişare etmenin toplumun katılımını teşvik eden kapsayıcı bir sürece yol açmadığını da ekledi.

İtme – Çekme Faktörleri

“Gençlerimiz neden bizi değil de aşırı sesleri dinliyor? Onları çeken ne? Şiddet mi? Öyleyse sorunumuz büyük.”

Hollings Center’ın şiddetli aşırılıkla mücadele üzerine daha önce düzenlediği bir uzmanlar toplantısı, terörist grupları dinin bir yan ürünü olarak değil, belli bir dizi koşul ve politikaların yaratımı olarak görülmesi gerektiğine [hükmetmişti](#). Bu yüzden, terörizmle dini düşmanlaştırarak mücadele etmek mümkün değildir. Din, siyasi veya varoluşsal hedeflerine ulaşmak için insanları şiddet yöntemlerine çekmek için kullanılan araçlardan

yalnızca *biridir*. İnsanları şiddete yöneltme potansiyeline sahip uç fikirlerden uzaklaştırmak için (yani radikalleşmeyle mücadele için) itme ve çekme faktörlerine bakmak gerekir.

İtme faktörlerini genellemek zor ama en kalabalık yabancı savaşçı grubu, ciddi bir iyi eğitimli işsiz nüfusa sahip olan Tunus’tan geliyor. İnsanların kendileriyle için kurdukları hayallerle ellerindeki fırsatlar arasındaki uyumsuzluk bu düş kırıklığını anlamanın anahtarıdır. Ayrıca, insanlara yabancı topraklarda savaşmanın makul bir seçenek olduğunu düşündüren şeyin ne olduğunu daha iyi anlamak gerekiyor. Bir katılımcı Tunus’ta düşük gelirli iki mahalleyle ilgili yapılan çalışma sonucunda, radikalleşmenin sorumlusunun dini ideoloji değil maddi kazanç vaatleri olduğunun ortaya çıktığını anlattı. Köktenci fikirlere sahip bazı insanların iç çamaşırı veya alkol sattıklarını söyledi.

Katılımcılar Tunuslulardan sonraki en kalabalık yabancı asker grubunun Suudi Arabistan’dan geldiğini hatırlatarak, araştırmanın sonucunun, ideolojinin hiçbir rolü olmadığı fikrini doğurmaması gerektiği

konusunda anlaşılıyor. Diğer önemli çekme faktörleri arasında cemaat bağlantıları ve aile bağları sayılabilir. Bir katılımcı Türkiye’de teröristlerin nasıl radikalleştğine bakıldığında, bunun internet üzerinden devşirmeden çok, gerçek hayatta fiziki sosyalleşme yoluyla yapıldığının görüldüğüne dikkat çekti. Aileden biri yurt dışına savaşmaya gittiye arkadaşlar, abiler ya da kuzenler radikalleşmeye daha yatkın oluyor.

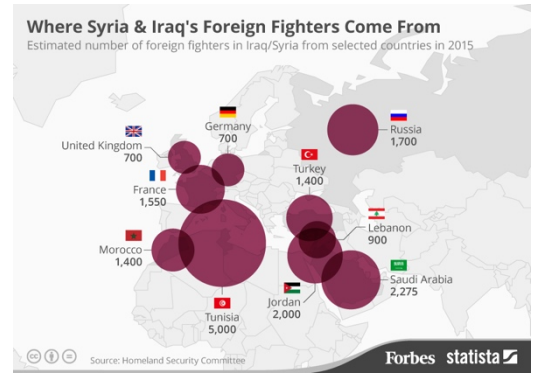
Bir toplumda, bazı grupları ötekileştiren derin ayrışmalar da bir diğer faktör olarak karşımıza çıkıyor. Kişi başına düşen en fazla Avrupalı yabancı savaşçı Brüksel’in Valle şehrinden geliyor. Burası göçmen ve göçmen olmayan topluluklar arasında derin bir bölünmenin olduğu bir yer. Son olarak, egemen uluslararası politika anlatısı ve bunun adaletsiz olduğu algısı da bir diğer itme faktörüdür. Bir katılımcı, Irak ve Suriye’de konuştuğu insanların terör örgütlerine katılma sebebi olarak, diktatörlere ve adaletsiz Batı politikalarına karşı tek direniş seçeneğini onların sunduğunu söylediklerini anlattı.

“İnsanlara, kendilerini onursuzmuş gibi hissettiren sorunlara eğilmezsek olduğumuz yerde döner dururuz”

Bu noktada, Avrupa’daki göçmen toplulukların entegrasyonu ve ayrımcılık konuları gündeme geldi. Her ne kadar araştırmalar ve kanıtlar Avrupa’da istihdam, eğitim ve diğer alanlarda sistematik ayrımcılık yaşandığını ortaya koysa da bir katılımcı özellikle Hollanda’da Müslüman kadınların bu mağduriyet döngüsünü kırmaya hevesli olduklarını söyledi. Bu kadınlar ucuz yüksek öğrenim gibi fırsatları değerlendiriyor ve bunların kıymetini biliyorlar. Bu kadınların oldukça gelişmiş bir yurttaşlık algıları var. Bir başka katılımcı da buna zıt bir örnek olarak Fransa’daki göçmen gençleri gösterdi ve tüm eğitim sistemi ve medyanın bu gençleri toplumsal kurbanlar olarak tarif ettiğini ve bunun da soruna yardımcı olmadığını belirtti. Şöyle devam etti: “Ülkeni sevmek için en doğru yöntem, her gün yüzüne karşı toplum kurbanı olduğunun söylenmesi olmamalı.” Sol bunu bir toplumsal sorun olarak gördüğü için sosyal programlara daha fazla fon aktarılması gerektiğini savunuyor. Sağ ise entegrasyonun başarılmasının kökünde İslam kültürü olduğunu iddia ediyor.

Siyasi Manzara

Arap Baharı daha fazla siyasi katılım ve daha iyi sosyo-ekonomik fırsatlar gibi hayli yüksek beklentileri de beraberinde getirdi. O günden bugüne, bu beklentiler karşılanmadı ve Arap Baharı sonrası çöken devletler yeni standart haline geldi. Bu ülkelerin birçoğunda ekonomi daralıyor ve işsizlik artıyor; bu da adaletsizlik ve hayal kırıklığı duygusunu tetikliyor. Her ne kadar diyalog katılımcıları sosyo-politik durgunluk, ekonomik darboğaz ve köktencilikte artış arasındaki ilişki konusunda bir fikir birliğine varamadıysa da birçoğu belli durumlarda bunların birbirleriyle yakından bağlantılı olduğunu kabul etti.

Suriye’deki yabancı savaşçılar arasında en kalabalık grubu Tunuslular oluşturuyor. Tunus’ta genel işsizlik oranı %15. Üniversite mezunları arasında bu oran %31’e yükseliyor. Mevcut ekonomik ve sosyal iklimden duyulan hoşnutsuzluk, görünüşte rağbet görmeyen liderlik söylemiyle görünüşe göre çekici gelen cihatçı söylemi karşı karşıya getiriyor. Bir katılımcı, “Siyasi partiler muhalif rollerini kaybeden ve perde arkasında

“İslamcılığı kabullendik ve İslamcıların hükümette olmasını kabul ettik. Şimdi sıra Selefilere ve davalarını anlamakta ve onlarla siyasi manzaranın diğer tüm parçalarıyla ilgilendiğimiz gibi ilgilenmekte .”

siyasi entrikalar çeviren yapılara dönüşürken, büyük çaplı sorunlar çözümsüz kalmaya devam ediyor” dedi. Bu katılımcıya göre gençlik programları gençliğin gözünde herhangi bir meşruiyeti ve itibarı olmayan kişiler tarafından hazırlanıyor; gençlik de sorularına yanıtları camiler gibi alternatif alanlarda arıyorlar. Bazı camiler savaştı devşirme ve siyasi faaliyet için önemli dağıtım merkezlerine dönüşmüş durumda. Bu katılımcı Tunus’taki 17 bin hükümet dışı kuruluşun yaklaşık beşte birinin dini hizmet sağlama kisvesi altında faaliyet gösterdiğini ama

gerçekte silah kaçakçılığı ve savaştı devşirmede kolaylaştırıcı gibi çalıştıklarını iddia etti.

Bütün şiddet kullanan gruplar (solda, sağda, etnik milliyetçi, vs.) iyi eğitim eksikliğinden, iyi istihdamın olmamasından ve gençlerin bir amaçları olmamalarından besleniyor. Tunus için önerilen ama tüm ülkelerde uygulanabilecek panzehir, çok boyutlu yaklaşıma sahip entegre edici diyalogdu. Bu tür diyaloglar Selefi gruplarla kurulabileceği gibi radikalleşmeye karşı savunmasız gruplarla da kurulabilir. Eğitim alanında alınması gereken diğer tedbirler beşerî ve sosyal bilimlere daha fazla ağırlık verilmesi ve simülasyon ve hikaye anlatımı gibi araç ve teknikler kullanarak gençliğe, resmi bilgi ağları dışında bilgi sağlamak için daha iyi bir karşı bilgi sistemleri geliştirilmesi olarak belirlendi.

Bazı araştırmacıların bazı makro düzeydeki verilere bakarak ve makineyle öğrenme yoluyla buldukları bir örüntüye göre, Suriye savaşının başlamasından önceki beş yıllık dönemde, başörtüsünün yasaklanmasının halkın gündeminde olduğu ülkelerden Suriye’ye yabancı savaştı gitme olasılığı daha yüksek. Büyük miktarda yabancı savaştı çıkaracaklarına dair en güçlü tahmin yapılan ülkeler, başörtüsü yasağı konusunda bir adım ileri gidip yasağı uygulamaya koyan ülkelerdi. İşe bakın ki, başörtüsü yasağını destekleyen liderler Daeş’inkine benzer bir retorik kullanıyorlar: insan hem dindar hem modern. O yüzden, çözümün bir parçası da siyasal sürecin özgürlükleri engelleyici yasalar çıkarmamasını sağlamak.

Radikalleşmeyle Mücadele için Etkin Programlar Oluşturmak

ŞAM alanında yürütülen bu çok disiplinli uluslararası tartışmanın artı değeri, etkili olan ve diğer ŞAM girişimleri için model oluşturabilecek programların derinlemesine tartışılması oldu. Katılımcılar hiç kimsenin radikalleşme sebebinin bir diğeriyle aynı olmayacağı, hiçbir ülkenin ve hatta kasabanın aşırı propaganda karşısındaki zayıf noktalarının bir başkasına benzemeyeceği konusunda hemfikir oldular. Bu yüzden başarılı programları farkı şartlar altında tekrarlamak oldukça zor. Yine de başarılı bir radikalleşmeyle mücadele programının olmazsa olmazlarını sıralamak mümkün:

- *Yerel yönetimlerle / belediyelerle çalışmak:* Buna bir örnek olarak ulusal yetkililer atlanarak güvenlik odaklı olmayan bir bakış açısıyla radikalleşmeyle mücadelenin tartışılacağı Avrupa Güçlü Şehirler Ağı verilebilir.
- *Mahalle projeleri:* hiper-yerel düzeyde çalışmak daha güçlü ilişkilerin ve güvenin tesis edilmesine olanak sağlar.
- *Kadınlar:* Kadınların annelik rolleri ve bu yüzden de genç nesil üzerindeki etkileri inkâr edilemez ama daha başarılı ve uzun vadeli etki yaratan programlara baktığımızda bunlar kadını bir değişim öznisi olarak gören programlar olmuştur. Basit eğitim ve öğretim programlarının ötesine geçerek

kadının siyasi değişim yaratacak şekilde güçlendirilmesinin (siyasete katılmalarını teşvik etmek gibi) etkili olduğu görülmüştür.

- *Gençlik*: Gençliği yalnızca hedef kitle olarak değil, hem yerel hem ulusal düzeyde bu programların mimarları olarak da görmek, onların dünyasıyla daha iyi iletişim kanalları açabilmenin anahtarıdır.
- *Kapsayıcılık*: Dışlama, insanları şiddet gruplarının kucağına iten temel unsurlardan biridir. Onları bu tuzaktan çekip çıkarmak için sivil toplumun sessizlere ses vermesi ve onlara fırsatlar sunması gerekiyor. Örneğin hoşgörü, kabul, yurttaşlık hak ve ödevlerinin birer değer olarak öğretildiği halk eğitim programları gibi.
- *Eleştirel düşünme becerileri*: Anekdotlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki, birinin aşırı fikirleri çürütebilmesi için ona dini çerçeve dışında tartışabilmeyi öğretmek daha etkili bir yol. ŞAM girişimleri kendilerini dinin “doğru” veya “yanlış” yorumlandığı üzerine bir tartışmaya hapsetmek yerine insanlara eleştirel düşünmeyi öğretmeli ve tartışma becerileri kazandırmalıdır.

**“Adalet olmadan barış olmaz.
Daha dar kapsamlı ifade
özgürlükleri keşiği yara bandıyla
kapatmak gibidir. Hükümetler
siyasal alanı genişletmedikçe
büyük resimde değişiklik
olmayacaktır.”**

Tartışmanın bir diğer kısmında mikro düzeydeki projelerin gerçekte ne kadar etkin olduğu konuşuldu. Bir katılımcı, siyasi özgürlüğe sahip toplumlar oluşturmadan ŞAM programları hazırlamanın ikiye bölünmüşlüğüne dair öfkesini dile getirdi. Bu katılımcı şunları söyledi: “Orta Doğu’daki bazı rejimler ŞAM’ı terörle yumuşak güçle mücadele yöntemi olarak görüyor ve bunu, baskıcı rejimlerini iyice sağlamlaştırmak için fiilen bir araç olarak kullanıyorlar. Batılı hükümetlere veya bu rejimlere söz dinletebilecek her kim varsa, onlara, bu rejimlerle demokratik açılım konusunu gündeme getirmelerini söylememiz gerekiyor. Bu kadar yakından takip edildikleri ya da “devletleştirildikleri” için her anlamda zayıf kalmış olan sivil toplum nasıl bir fark yaratabilir? Batılı hükümetler bilmelidir ki, verecekleri her türlü finansal destek STKlar daha özgür bir ortamda çalışmadığı sürece beyhude olacaktır.” Başka bir katılımcı buna itiraz ederek, 1990’larda, tüm kısıtlamalara rağmen Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da sivil toplumda büyük bir canlanma yaşandığını söyledi: “Mücadele ediyoruz, zayıf değiliz ve yabancı fonların hangi şartlara bağlı olduğunun da farkındayız.”

Önleme ve Mesaj Verme

Sivil toplumun yanı sıra dünya çapındaki hükümet kurumları da aşırı cılığı önleme amacıyla ŞAM programları başlattı. Bir katılımcı ABD’deki bu tür programları kapsamlı bir biçimde anlattı ve dört konuda eleştirdi. Katılımcı, bu programların Müslüman toplumları güvenleştirmesi yüzünden ABD hükümetinin bu topluluklarla ulusal güvenlik merceğinden bakarak ilişki kurduğunu söyledi. İkinci olarak, bu toplulukların vatandaş olarak sorunlarına samimi bir ilgi göstermiyorlar. Bunun pratikte anlamı, hükümetin ilgilendiği tek şeyin “özellikle ABD’de terörün önlenmesinde bize yardımcı olmak için ne yapabilirsiniz?” sorusunun cevabı olduğudur. Bu da ne iç ne de dış politikada anlamlı değişimlere yol açıyor, yani insansız hava aracı saldırıları ya da baskıcı rejimlerle dayanışma gibi icraatlar aynen devam ediyor. Üçüncü olarak, bu programlar işe yaramıyor ve hükümet kaynakları boşa harcanıyor çünkü savaşmak için yurt dışına gitmeye çalışırken yakalananlara bakıldığında bunlar kendi toplumlarının kontrolünün dışındaki alanda aşırı oluyorlar. Birçok durumda ebeveynler bile durumun farkında olmuyorlar. Bu kişiler hakkında FBI ve Ulusal Güvenlik Bakanlığı daha çok şey biliyor olabilir. O yüzden “topluluğun akil insanlarına” gitmek zaman kaybı

olabilir. Bir sorun daha var: eğer bu akil insanlar Ulusal Güvenlik'ten para alırken görülürlerse, tüm itibar ve güvenilirliklerini kaybederler. Müslüman Amerikalıların büyük çoğunluğu ülkeye 1965'ten sonra geldi – yani diktatörlüklerden kaçtılar ve bu yüzden polise ve hükümete hiç değilse bile çok az güven duyuyorlar.

Son olarak, genç Müslüman erkeklerin yurt dışındaki bir terör örgütüne katılmaya çalışmasının ciddi bir sorun olması halinde (sanılanın aksine sayıları 200-300 civarında küçük bir gruptan söz ediyoruz), bu topluluklarla ilişki kurması gerekenler polis veya Ulusal Güvenlik ve Adalet Bakanlıkları değil, sosyal hizmet kuruluşları olmalıdır. Katılımcılar FBI veya polisi sosyal hizmet odaklı eğitimden geçirmenin faydasız olduğunu belirttiler. Hali hazırda uygulanan erişim elde etmek veya bilgiye ulaşmak amacıyla topluluk içinden irtibat noktaları tesis etme metodolojisi faydadan çok zarar verebilir. Bu çabaların bazıları ne kadar iyi niyetli olursa olsun, bu tür yöntemler hükümet karşıtı karalamaları, kalıp algıları pekiştiriyor. Katılımcı şunları ekledi: “Bırakın da bunlar yapmaları gereken işi yapsınlar: gözlesinler, soruştursunlar ve yargılasınlar. Bir de toplumu hakları konusunda eğitsinler.” Fonların eğitime, sağlığa ve sosyal hizmetlere gitmesi gerekir. Katılımcı, devlet kurumlarının, özellikle düşük gelirli gruplardan gelenler olmak üzere, yeni göçmen deneyimine bağlı, uzun vadeli, kalkınmaya dayalı önleme yöntemlerini anlayan sosyal kurumlarla birlikte çalışmasını önerdi.

Katılımcılar önleme ile ilişki kurma yöntemleri arasındaki farklılıkları ABD'nin 1990'lardaki polislik yöntemleri üzerinden tartıştı. New York şehrinin “kırık camlar” modeli, önemsiz suçlar için yaptırım uygulanarak daha ağır suçların önlenebileceği görüşüne odaklanan bir önleme stratejini benimsiyordu. Boston'un “mucize” modeli ise, bunun tam aksine, topluluktaki eğilimleri daha iyi anlamak için toplulukla doğrudan ilişki kuran bir polislik stratejisiydi. Her iki sistemin de destekçileri vardı ve her iki sistem de 11 Eylül'den sonra önemini yitirdi. Mesele, ne yoğunlukta bir ilişkinin doğru bir ilişki düzeyi olduğu ve bir polis devletiyle etkili bir polislik hizmetine sahip bir devlet arasındaki çizginin nerede başladığını bilmekte. Bazı katılımcılar için bu soru, başta sorulan, birinin şiddete yönelebileceğine dair fark edilebilir işaretler olup olmadığı sorusuna gidiyor. Birinin kesinlikle kabul edilemez bulduğu bir şey, başkası için sıradan, standart bir uygulama olabilir ve bir barış ve hoşgörü kültürü yaygınlaştırılmaya çalışılırken sivil toplumun İslam'ın daha püriten biçimlerine daha az hoşgörülü olduğunun görülmesi, savaşı devşirmek için islamofobiyi kullanan teröristlerin ateşine odun taşıyabilir.

Diğer tartışma başlıkları arasında şiddet kullanan aşırı grupların cazibelerini önlemek için hangi sosyal araçların kullanılması gerektiği de vardı. Bir katılımcının Ürdün'de yaptığı bir araştırmaya göre, ebeveynlerin %46'sı çocuklarının okulda/üniversitede köktencilikle ilgili konuşmasına izin vermeyeceğini gösteriyor. Anket yapılan evlerdeki çocukların %50'si evde köktencilik hakkında konuşulduğunu söylüyor. Önleyiciliğin aile içinde başlaması gerekir. Ayrıca önleme tehlikeli olma potansiyeline sahip vakaların bildirilmesi için güvenli bir kanalın olmasını da gerektirir; oysa bu kanal ya hiç yok ya da topluluk tarafından bilinmiyor. Bir katılımcı, birinin çocuğunun bir terör örgütüne katılmanın eşliğinde olması durumunda müdahale seçeneğinin kolluk görevlileri için içine katma anlamına geleceği, bunun sonucunun da hapisle sonuçlanabileceği endişesini paylaştı. Öte yandan, alternatif yol olarak, çocuğun bu aşırı davanın peşinde, başka ülkeye gitmesine izin vermek ise çocuğun tehlikeye atacaktır. Bu yüzden, Irak ve Suriye'deki duruma üzülen kişilere alternatifler sağlamak da aynı oranda önemlidir – yani, bu ülkelere desteklerini göstermeleri, dayanışma duygularını ifade edebilmeleri veya kendi ülkelerinin politikalarına karşı itirazlarını dile getirebilmeleri için güvenli kanalların sağlanması gerekir.

Tartışmanın bir başka boyutu da mesaj verme yoluyla önlemeydi. Bu bağlamda, eski köktencilerin veya teröristlerin kullanılması sorusu gündeme geldi. Amerikalı bir katılımcı, Daeş'e katılmak üzere yola çıktıktan sonra yakalanan üç genç kızı hatırlattı. Bu kızlar yargılanmadılar; onun yerine elçi görevi üstlendiler ve topluluklara gidip örgüte katılmaya nasıl ikna edildiklerini anlattılar. Bir diğer mesaj iletme yolu da topluluk içindeki tanınan, sözünün ağırlığı, etkileme gücü olan kişilerdir. Bilgi ve cevap arayan gençler topluluklarında dini konularda otorite ya da etkili olduğunu düşündükleri kişilere kulak vereceklerdir. Ne var ki, bu kişilerin demokrasinin ve insan haklarının en temel ilkelerini -örneğin kadın hakları gibi- savunmamaları önemli bir sorunsaldır. Tek amaç dinin bir yorumunun diğer bir yorumu baskın çıkması için uğraşmak olmamalıdır – çok daha kapsamlı ve toplumsal barışın tesisine katkıda bulunacak mesajlar öne çıkmalıdır. Bir katılımcıya göre, önleyici mesaj iletmenin çelişkisi "Liberal oldukları iddiasındaki Batılı rejimler dini yorumlar yaptıklarında ve 'ılımlı İslam' avına çıktıklarında, bu durum ılımlı olarak adlandırılanlar için bir güvenilirlik sorunu yaratıyor. Ayrıca din-devlet ayrımı ilkesini ihlal ettiği için de yasa dışıdır." Birçok katılımcı Türk tipi laiklikte, yani devletin anayasal olarak laik olmasına rağmen Cuma vaazlarını kontrolü altında tutan, cami yapıp imamları atayan bir diyanet işleri başkanlığının bulunduğu bir devlette, devletin verilen dini mesajlar üzerindeki kontrolünün olmasının köktencilik yaygınlaşmasını engellediğini savundu. Diğerleri ise devletin tek tip İslam'ı (yani bir mezhebin tek bir yorumunu) savunmasının diğer mezhepleri kamusal alana yabancılaştırdığını söylediler.

ŞAM'ın hem sivil toplumun hem hükümetlerin üzerinde yoğun olarak durdukları bir boyutu da şiddete teşvik eden aşırı mesajların çevrim içi platformlarda yaygınlaşmasının önlenmesidir. Bu netameli bir konu çünkü internet tek bir kaynaktan yönetilen bir alan değil. Ayrıca, yasadışı içeriklerin hepsinin radikalleşmeye yol açacağı da düşünülemez. Hükümetlerin internetteki terör propagandasıyla veya şiddet içeren diğer içeriklerle baş etme mekanizması, tartışmalı websitelerini veya sosyal medya platformlarını kaldırmaktan ibaret oluyor. Oysa bu etkili bir yöntem değil çünkü kapatılan her sitenin yerine yeni üç site beliriyor. Bir katılımcı etkin bir çevrim içi önleme için kamu-özel sektör ortaklığının gerektiğini vurguladı. İnternetin terörizm amacıyla kullanıldığı üç farklı düzey arasında bir ayırım yapılması gerekiyor: derin web de diye de bilinen karanlık ağ, yarı açık (şifre korumalı ve sadece üyeler arası iletişimin olduğu) ve açık (Twitter, Facebook, vs.) alanlar. STKların bunlarla tek başlarına mücadele edebilmek için ne maddi olanakları ne de insan kaynakları mevcut.

Yabancı savaşçılarla ilgili verilerle çalışan bir katılımcıya göre, ABD internet üzerinde uyguladığı önleyici tedbirlerde ilerleme kaydetmiş. Daeş'in şansı, yükselişlerinin Snowden'in bilgi sızdırdığı döneme denk gelmesiydi. Bu dönemde teknoloji toplumu aşırı gözetim altında olmaktan yıldırdığı içim hükümetle işbirliği yapmaya tereddüt ediyorlardı. Bu katılımcı San Bernardino'daki silahlı saldırının manzarayı değiştirdiğini ve iletişimin etkin bir biçimde izlenmesinin yeniden gündeme geldiğini hatırlatarak ilginç bir endişesini de dile getirdi: radikalleşmeyle mücadele bağlamında, ABD hükümeti sözleşmeli çalıştığı üçüncü taraflara interneti taratarak şiddetli aşırıcılığı savunan sesleri bulduruyor (Daeş yanlısı sesler gibi). Daha sonra bu bilgi kolluk görevlileriyle paylaşıyor ve kovuşturmalarda kullanılıyor. Sorun, bu tür izlemelerde kullanılan algoritmaların patentli olması ve bu yüzden kamuya hesap verme sorumluluklarının bulunmamasıdır; yani içeriklerinde her türlü önyargı yer alabilir. Katılımcı her türlü ırksal, dini veya diğer tür önyargıları mümkün olduğunca ortadan kaldırılması için bu algoritmaların bir uzmanlar grubu tarafından denetlenmesi gerektiğini önerdi.

Son olarak, şiddetli aşırıçılıkla mücadele bağlamında mesaj iletmek için geleneksel medyayı kullanmak da tartışmalı konulardan birisi. Bir yanda medya sansürlendiği ya da hükümetin elinde bir silaha dönüştüğü için güvenilir bir mecra değil; öte yandan Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da radyo, televizyon ve basılı medya hala temel bilgi edinme kaynağı. Sivil toplum ve uluslararası camianın ifade özgürlüğü için bastırması ve şiddetli aşırıçılı grupların verdiği mesajlara alternatif mesajları yaygınlaştırabilmenin hükümetlerin yararına olacağını göstermesi gerekir. Medyada dini konuların yanı sıra sosyal, ekonomik ve siyasi sorunların da tartışılabilmesi için alan açmak çok önemli. Öte yandan Batı Medyası Müslümanlara yalnızca aşırıçılıkla ilgili bir haber söz olduğunda yaklaşmak yerine tüm programlarına Müslümanları dahil etmeli, ana akımlaştırmalıdır.

the Hollings Center
for international dialogue

Uluslararası Diyalog için Hollings Merkezi (Hollings Center), Amerika Birleşik Devletleri ile Müslüman ağırlıklı nüfusa sahip olan Orta Doğu, Kuzey Afrika, Güney Asya, Avrasya ve Avrupa ülkeleri arasındaki diyalogu güçlendirmek amacıyla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Merkez, amacı doğrultusunda, önemli uluslararası meselelerle ilgili yeni fikirlerin üretilmesi ve kanaat önderleri ve uzmanlar arasındaki iletişim kanallarının derinleşmesini sağlayan diyalog toplantıları düzenler. Merkezi Washington, D.C.'de olan Hollings Center'ın İstanbul'da da bir temsilciliği bulunmaktadır.

Hollings Center'ın misyonu, tarihçesi ve fonları hakkında daha fazla bilgi için:

<http://www.hollingscenter.org/about/mission-and-approach>

info@hollingscenter.org

Twitter hesabımızı takip edin: [@HollingsCenter](https://twitter.com/HollingsCenter)